

AKAAN⁺ SEURAKUNTA

AKAAN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖOHJELMA

2022–2027

Kirjoittanut Sofia Honkavaara

Yhteistyössä Akaan seurakunnan ympäristötyöryhmä

TIIVISTELMÄ

Akaan seurakunnassa toteutettiin ympäristökatselmus vuonna 2021–2022 ja katselmukseen osallistui ympäristötyöryhmä. Katselmuksen pohjalta suunniteltiin ympäristöohjelma tulevan diplomikauden ajaksi viidelle vuodelle. Auditointi varattiin toteutettavaksi marraskuulle 2022. Ympäristöjärjestelmän väliauditointi suunnitellaan toteutettavaksi diplomikauden puoleen väliin.

Ympäristöohjelman tärkeimmät yhteiset tavoitteet tulevalle 5 vuodelle ovat seuraavanlaisia:

- Toimenpiteet kohti hiilineutraaliutta.
- Ympäristötavoitteisiin pääseminen toiminnallisesti ja taloudellisesti kannattavilla menetelmillä.
- Ympäristötietoisuuden lisääminen viestinnän ja verkostoitumisen kautta.
- Jätteen synnyn ehkäiseminen.
- Ruokahävikin vähentäminen.
- Energiakulutuksen vähentäminen kiinteistöstrategian mukaisesti.
- Liikenteestä johtuvien päästöjen minimointi.
- Luonnon monimuotoisuuden ja suojelun lisääminen hautausmailla ja metsissä.

Sisälllys

1 YMPÄRISTÖKÄSIKIRJA	1
2 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	1
2.1 Hiilineutraali kirkko	2
2.2 Ympäristövastaava ja ympäristötyöryhmä	4
2.3 Ympäristöviestintäsuunnitelma	6
3 TOIMINTA JA TALOUS	8
3.1 Hankinnat	9
3.1.1 Uusio ja kierrätystuotteet	11
4 YMPÄRISTÖKASVATUS	11
4.1 Ympäristökasvatussuunnitelma	12
4.1.1 Jumalanpalveluselämä	13
4.1.2 Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello	13
4.1.3 Ympäristökasvatus kasvun kaaren eri vaiheissa	14
4.1.4 Verkostoyhteistyön kehittäminen	16
4.1.5 Luontopolut ja hiljaisuuden paikat	17
4.1.6 Liikkuva seurakunta	18
5 JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS	19
5.1 Jätehuoltosuunnitelma	21
5.2 Kiertotalous	25
6 RUOKA JA KEITTIÖT	26
6.1 Ruokahävikin pienentäminen	27
6.2 Reilun kaupan seurakunta	27
6.3 Lähiruoka	28
6.4 Kasvisruoka	28
6.5 Luomu	28
6.6 Vastuullinen kala	29
6.7 Keittiöhenkilökunnan ympäristötietoisuus	29
7 ENERGIA JA KIINTEISTÖT	30
7.1 Kiinteistön puhtaanapito	33
8 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET	34
9 METSÄT JA MUUT LUONTOALUEET	39
10 LIIKENNE	42

1 YMPÄRISTÖKÄSIKIRJA

Ympäristökäsikirja toimii työkaluna seurakunnan ympäristödiplomityön hakuprosessin ja diplomikauden aikana. Ympäristökatselmuksen pohjalta tehdään ympäristöohjelma, joka on viiden vuoden suunnitelma ja tuki seurakunnalle ympäristötyön toteuttamiseksi. Tässä projektissa seurataan vuoden 2021 päivitettyä versiota ympäristökäsikirjasta ja katselmustaulukosta. Ympäristökäsikirja löytyy osoitteesta <https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja>.

2 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

Akaan seurakunnan ympäristötyö sai alkunsa jo vuonna 2018, jolloin tehtiin aloite ympäristödiplomien hakemisesta, vastuuhenkilön ja työryhmän asettamisesta. Vuotta myöhemmin täydennettiin ympäristötyöryhmää ja päätettiin odottaa tulevaa päivitettyä versiota ympäristökäsikirjasta, ennen kuin projekti varsinaisesti aloitettiin.

Ympäristödiplomien hakemisen toteuttamiseksi tehtiin tarkempia suunnitelmia ja toimenpiteitä keväällä 2020. Varmistettiin, että ympäristödiplomi tulee merkityksi vuoden 2021 talous- ja toimintasuunnitelmaan. Keskusteltiin ympäristödiplomien toteuttamisesta ja ulkopuolisen avun käyttämisestä.

Syksyllä 2020 määriteltiin ympäristövastaavan toimenkuva. Haettiin ulkopuolista opiskelija-apua katselmuksen toteuttamiseksi. Seurakunnan työntekijöille päätettiin tässä vaiheessa ilmoittaa, että työ ympäristödiplomien hakemiseen on alkanut ja parhaillaan etsitään ulkopuolista henkilöä tämän toteuttamiseksi. Todettiin, että ympäristödiplomien tekemisen ydinsisältö on siinä, että kirkko olisi hiilineutraali vuonna 2030. Ympäristödiplomien tekemisen loppuvaiheessa voi tulla tarvetta kompensoida hiilinieluja, jolloin Suomen Lähetysseuran palveluista voi olla hyötyä. Perehdyttiin viestintään ja sen suureen osuuteen ympäristödiplomikaudella. Todettiin myös, että ympäristödiplomi antaa mahdollisuuden luoda myönteistä imagoa Akaan seurakunnalle.

Kirkon ympäristödiplomin varsinaiseen aloittamiseen liittyvä kokous pidettiin 27.1.2021, jolloin päätettiin ympäristötyön aloituksesta ja työn tekijöistä. Lopulta tekijäksi valittiin Hämeen ammattikorkeakoulun Kestävän kehityksen tutkintolinjalta ympäristösuunnittelijaksi pian valmistuva opiskelija. Päätettiin, että työ aloitetaan heti ja pyritään saattamaan loppuun vuoden 2021 loppuun mennessä. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun haettiin ympäristödiplomia.

2.1 Hiilineutraali kirkko

Hiilineutraali kirkko 2030 - strategia sisältyy seurakunnan ympäristökatselmukseen ja -ohjelmaan. Strategia on, että kirkko olisi hiilineutraali vuonna 2030 ja toimenpiteillä pyritään sitä kohti. Suurin osa seurakuntien aiheuttamista ilmastopäästöistä aiheutuu kiinteistöjen lämmittämisestä, sähkönkulutuksesta, liikkumisesta ja hankinnoista. Seurakuntien metsät toimivat hiilinieluinä. Päästäkseen tavoitteeseen, päästöjä olisi tarkoitus saada vähennettyä 80% ja 20% kompensoitua hiilinielujen avulla.

Taulukko 1. Tavoitteita kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2030.

Akaan seurakunnan tavoitteita	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Kartoitetaan kiinteistöjen ilmastopäästöt	Kartoitus tehdään Kiinteistörekisteri Basiksesta saatavien tietojen avulla. Kirkon omistamien metsien hiilivarasto ja hiilinielu arvioidaan seurakuntien metsävaratietojen perusteella	2021 alkaen	Seurakunnan ympäristötyöryhmä, kiinteistövastaava.
Vähennetään kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjä.	Käytetään maalämpöä ja tuulivoimaa. Vähennetään ja seurataan kulutusta.	2021 alkaen jatkuva Vuonna 2022 valmistuva päivitetty kiinteistöstrategia kertoo tarkemmin	Akaan seurakunta, työryhmät

	Päivitetään kiinteistöstrategia vastaamaan tavoitteita.	tulevista toimenpiteistä ja tavoitteista kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.	
Vähennetään toiminnan hiilidioksidipäästöjä.	Suositaan kestäviä hankintoja. Vähennetään ruokahävikkiä. Kirkko ei tee suoria sijoituksia fossiilisia polttoaineita tuottaviin yhtiöihin. Suositaan ilmastoystävällistä liikkumista ja etätyötä.	Jatkuva	Akaan seurakunta
Kirkko yhteiskunnallisena toimijana ja vaikuttajana.	Seurakunta viestii ja haastaa ilmastotyön puolesta. Rippikoulut toteutetaan ympäristöystävällisesti niiltä osin kuin se on mahdollista. Edistetään globaalia ilmasto-oikeudenmukaisuutta.	2022 jatkuva	Akaan seurakunta ja sen sidosryhmät
Päästöjen kompensointi.	Selvitetään mahdollisuudet niiden ilmastopäästöjen kompensointiin, joita ei ole teknisesti tai taloudellisesti järkevää vähentää muilla keinoilla.	2022 jatkuva	Akaan Seurakunta, metsänhoitoyhdistys

	<p>Kartoitetaan seurakuntien omistamien maiden (erityisesti metsien ja soiden) tila hiilivarastoina sekä arvo hiilinieluinä.</p> <p>Laaditaan suunnitelma ja annetaan suositus, jonka avulla seurakuntien metsiä hoidetaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävästi siten, että niiden tila myös hiilivarastoina ja arvo hiilinieluinä paranee.</p>		
Ympäristöohjelman toteutumisen seuranta	Suunnitellaan toteutumisen seurannan mittarit.	Jatkuva	Ympäristövastaava, Ympäristötyöryhmä

2.2 Ympäristövastaava ja ympäristötyöryhmä

Akaan seurakunnan ympäristövastaavaksi nimettiin Tero Kuparinen. Ympäristövastaavan toimenkuva määriteltiin ympäristökäsikirjan mukaisesti ja ne ovat seuraavanlaiset:

- Seurakunnan oman ympäristökatselmuksen tekemisen koordinointi.
- Ympäristöohjelman toteutumisen seuranta.
- Henkilökunnan ympäristökoulutus yhteistyössä koulutuksesta vastaavien kanssa.
- Tiedotus sidosryhmille, henkilöstölle ja seurakuntalaisille yhteistyössä tiedotuksesta vastaavien kanssa.

- Hiilineutraali kirkko 2030- strategian mukaisesti seurakunnat tekevät yhteistyötä toisten seurakuntien, kuntien, kaupunkien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.
- Ympäristölainsäädännön muutosten seuraaminen.
- Ympäristöepäkohtiin liittyvien aloitteiden tekeminen.

Ympäristötyöryhmä toimii aktiivisesti tämän projektin parissa ja osallistuu tarvittaviin kouluksiin. Akaan seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirjan mukaisesti ympäristödiplomiin valmistelevalle työryhmän kokoonpano on seuraavanlainen.

Taulukko 2. Ympäristötyöryhmä

Rooli	Nimi
Puheenjohtaja	Virpi Ojala
Varapuheenjohtaja	Heikki Knuutila
Sihteeri ja ympäristövastaava	Tero Kuparinen
Muu jäsen	Sirkka-Liisa Koivisto Sinikka Ylimäki Kimmo Lyytikäinen Markku Heikkilä Jani Myllylä Paula Pastell Tuija Leppimäki (Mika Pajunen, Mika jättäytyi pois) Arja Tarela Erja Pentti Jaana Viitakangas-Klemola

2.3 Ympäristöviestintäsuunnitelma

Ympäristödiplomien hakuprosessi vaatii erityistä ympäristöasioihin perehtymistä. Sen vuoksi puhutaan ympäristöviestinnästä ja ympäristöviestinnän suunnittelusta jo alkuvaiheessa.

Ympäristöviestinnän tavoitteena on johdattaa Akaan seurakunta ja sen kanssa vuorovaikutuksessa oleva yhteiskunta muutosprosessin läpi kohti kirkon tulevaa ympäristödiplomikautta.

Ympäristödiplomikaudella huolehditaan viestinnän oikea-aikaisuudesta ja onnistumisesta suunnitelman mukaisesti. Viestintä kohdennetaan kaikille. Akaan seurakunta on tiedottanut ympäristödiplomien hakuprosessin aika aktiivisesti ympäristöasioita ja ilmoittanut omilla internetsivuillaan diplomien hakuprosessista.

VIESTINTÄSUUNNITELMAN RAKENNE:

1. MÄÄRITELLÄÄN VIESTINNÄN TAVOITTEET

- Yhteistyön ja tiedonkulun parantaminen
- Motivointi
- Tiedotus
- Herättää yhteiskunnallista tai julkista keskustelua
- Levittää ja jalkauttaa uusia malleja, käytäntöjä, suosituksia tai tapoja toimia
- Kehittää yhdessä jotakin
- Tuottaa päätöksentekoon tietoa ja suosituksia
- Muuttaa asenteita

2. VALITAAN MITTARIT

- Mitataan viestintää määrällisenä.
- Mittareina toimivat mm julkaisujen määrä ja niistä saatava data, kuten verkkosivukäynnit ja lataukset.
- Määritetään sopiva ajanjakso seurantaan. Esimerkiksi neljännesvuosittain tapahtuma mittaaminen.

3. MÄÄRITELLÄÄN KOHDERYHMÄT JA SIDOSRYHMÄT

- Kenelle viestintää tehdään? Seurakunnan jäsenille, henkilökunnalle, sidosryhmille, yhteiskunnalle.
- Ketkä ovat sidosryhmät? Lapset, nuoret, aikuiset ja muut yksityiset henkilöt, yhteisöt, organisaatiot, yhdistykset, verkostot.

4. KITEYTETÄÄN YDINSANOMA

- Ydinsanoma on ympäristöviestintä, kestävä kehitys ja niistä viestiminen seurakunnan ympäristödiplomihankkeen edistämiseksi.
- Akaan seurakunnan ympäristömyönteisen toiminnan tiedottaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

5. VALITAAN VIESTINTÄKANAVAT

- Sosiaalinen media
- Sähköpostilistat (sisäinen viestintä)
- Verkkosivut
- Messut
- Koulutustilaisuudet
- Esitteet, julisteet
- Lehdet (Seurakuntaviesti)
- Tiedote, kohdistettu tiedote, ohjeet ja opasteet (info-tv)

6. AJOITETAAN VIESTINTÄ

- Suunnitellaan sisällöntuotannon kalenteri
- Suunnitellaan vuosikello

7. SEURATAAN VAIKUTTAVUUTTA JA VIESTINNÄN VAIKUTTAVUUTTA JA ONNISTUMISTA

- Määritellään kuka vastaa viestinnän onnistumisesta?
- Akaan seurakunnalla on olemassa viestintätyöryhmä. Akaan seurakunnan tiedotussihteeri työskentelee tällä hetkellä vain 50 % työajalla, joten jo resurssien puolesta yhteisvastuu on välttämätön. Tehtävään otetaan myös vapaaehtoisia ja viestintä on kaikkien vastuulla. Jokainen seurakunnan

työntekijä toimii viestijänä omalla toiminta-alueellaan niillä työkaluilla, mitä seurakunnalla on tarjota.

- Tarvittaessa koulutetaan henkilökuntaa viestinnän onnistumisen edesauttamiseksi.
- Toteutetaan viestintä sähköisenä, jolloin sitä on helpompi mitata määrällisesti. Seurataan someviestinnän vaikutuksia.

3 TOIMINTA JA TALOUS

Toiminta- ja taloussuunnitelmissa seurakunnan yksiköt esittävät vuosittain ympäristötavoitteen ja raportoivat sen toteutumisesta. Ympäristödiplomista tulee olla maininta jo nykyisessä toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Jatkossa ympäristötyöstä raportoidaan vuosittain myös toimintakertomuksessa. Taulukossa on tiivistettynä tärkeimmät tavoitteet tulevalle diplomikaudelle.

Taulukko 3.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Ympäristötyön seuranta	Ympäristötyöstä raportoidaan vuosittaisessa toimintakertomuksessa. Suunnitellaan seurannan mittarit.	2022 alkaen jatkuva	Ympäristötyöryhmä, Talouspäällikkö
Ympäristönäkökulmien huomioiminen hankinnoissa	Päivitetään hankintaohje vastaamaan diplomikauden vaatimuksia. Henkilökunnan kouluttautuminen.	2022 alkaen jatkuva	Ympäristötyöryhmä, Talouspäällikkö,

	Hankinnoissa huomioidaan sosiaaliset, ekologiset, kulttuuriset ja taloudelliset näkökulmat.		
Lähetystyön ja kansainvälisen diakoniatyön edistäminen	Säilytetään nykyinen diakonian prosentuaalinen lukema (2%) sellaisenaan tai nostetaan tulevaisuudessa. Lisätään viestintää.	Jatkuva	Ympäristötyöryhmä, Akaan seurakunta, Lähetysseura
Ympäristömerkittyjen tuotteiden ja palveluiden määrän mittaaminen ja ostaminen	Seurakunta huolehtii, että ympäristömerkityt tuotteet huomioidaan hankinnoissa ja kilpailutustilanteissa. Henkilökunnan kouluttautuminen Raportointi ja muut seurannan mittarit.	Jatkuva	Ympäristötyöryhmä, Akaan Seurakunta

3.1 Hankinnat

Hankinnoissa huomioidaan sosiaaliset, ekologiset ja taloudelliset näkökulmat. Yleisesti ottaen hankinnat tehdään julkisten hankintojen ohjeen mukaisesti. Hankinnat kilpailutetaan väliajoin hinnoittelun ja laadun varmistamiseksi. Minimoidaan hankintojen määrä, minimoidaan kulutus ja sitä kautta uudet ostot. Hankinnoissa painotetaan ympäristönäkökulmia mahdollisuuksien mukaan. Ympäristönäkökulmat tuodaan esille tarjouspyynnöissä.

Sosiaaliset tekijät: Huolehditaan työntekijöiden työskentelyolosuhteista, työturvallisuudesta, saavutettavuudesta ja koulutuksesta.

Taloudelliset tekijät: Hankintojen kilpailutuksen yhteydessä huomioidaan ympäristömerkityt tuotteet ja Reilun kaupan tuotteet hinnan, oikeellisuuden ja muun ohella.

Ekologiset tekijät: Huomioidaan rakennusten energiankulutus ja pyritään vähentämään sitä. Vähennetään veden käyttöä, seurataan ja vähennetään jätteiden määrää ja huomioidaan kiertotalouden mahdollisuudet Seurakunnan eri osa-alueilla.

Kulttuuriset tekijät: Vaalitaan kulttuurista kestävyttä pitämällä yllä rakennusten arvoa ja kulttuuriympäristöä.

Hankintoihin löytyy kattavasti materiaalia ja ohjeistusta Motivan verkkosivuilta (www.motiva.fi). Sivustolta löytyy myös tuoteryhmäkohtainen tietopankki, jonka avulla kestäviä hankintoja on helppo tehdä. Henkilökunta on hyvä kouluttaa ja saattaa tietoisuuteen siitä, mitä tarkoittaa kestävät hankinnat, jotta niitä voidaan tehdä. Tämä on yksi tärkeimmistä toimenpiteistä.

- Opas sosiaalisesti vastuullisista hankinnoista on luettavissa Työ- ja elinkeinoministeriön tiedostosta
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80010/3_2017_Opas_Sosiaalisesti_vastuulliset_hankinnat_31052017_WEB.pdf
- Koulutusta hankintoihin on helposti saatavilla osoitteesta
<https://www.hankintakeino.fi/fi>
<https://www.eoppiva.fi/koulutukset/julkisilla-hankinnoilla-kestava-tulevaisuus/>
- Seurakunta tutustuu oppaaseen ja käyttää sitä apuna hankinnoissaan:
https://joutsenmerkki.fi/wp-content/uploads/2017/02/Julkiset_hankinnat_opas_huhtikuu_2017.pdf

3.1.1 Uusio- ja kierrätystuotteet

Tavoitellaan uusio- ja kierrätystuotteiden määrän kasvua hankinnoissa. Tällä hetkellä seurakunta käyttää uusiokuoria, joten tuotteiden osuutta tulisi nostattaa mahdollisuuksien mukaan. Seurakunta huomioi hankinnoissa nämä taloudellisten resurssien rajoissa ja seuraa esimerkiksi Kiertonet.fi sivustoa, joka on julkisen sektorin huutokauppa.

4 YMPÄRISTÖKASVATUS

Ympäristökasvatuksen toteuttamisesta vastaa koko seurakunta omalla toimialueellaan.

Toteutuksen helpottamiseksi luodaan ympäristötapahtumien vuosikello. Seurakunta suunnittelee toteutukset vuosikelloa vastaaville päivämäärille ja tapahtumille.

Kuva 1. Ekotapahtumien vuosikello. Ympäristökasvatuksen tärkeät päivämäärät.

4.1 Ympäristökasvatussuunnitelma

Ympäristökasvatus on ympäristöasioiden ja kaiken siihen liittyvän tietoisuuden esille tuomista. Ympäristökasvatusta voi toteuttaa lukuisilla eri tavoilla, esimerkkinä viestimällä tai käytännön toimenpiteillä. Viestinnän painoarvo on kuitenkin huomattava. Toteutukseen vaikuttaa lähtökohtaisesti resurssit ja käytävissä olevat keinot. Akaan Seurakunnalla tavoite on toimia konkreettisesti ympäristön eduksi. Erityisesti nuorisotyössä, lapsityössä ja leiritoiminnassa näkyy ympäristökasvatuksen vaikutukset. Tavoitteena on lisätä ihmisten tietoisuutta organisaation sisällä ja ulkopuolella. Ympäristökasvatuksen merkitys korostuu nyt kun seurakunta hakee ympäristödiplomia itselleen.

Taulukko 4. Ympäristökasvatukset keskeisimmät tavoitteet.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Lisätään ihmisten tietoisuutta organisaation sisällä ja ulkopuolella.	Verkostoituminen Viestintä	jatkuva	Akaan seurakunta
Lisätään ympäristökasvatuksen viestintää	Sisäisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen. Ympäristökasvatuksen toteuttaminen konkreettisesti kasvun kaaren eri vaiheissa.	Jatkuva	Akaan Seurakunta
Ollaan liikkuva seurakunta	Otetaan käyttöön liikkuvan seurakunnan toimintamalli. Nimetään liikunta-agentti	2022 alkaen jatkuva	Liikunta-agentti, Jani Myllylä, Akaan seurakunta

4.1.1 Jumalanpalveluselämä

Seurakunta viettää luomakunnan sunnuntaita ja ympäristökasvatuksen sisältö tulee esille siinä. Jumalanpalveluksia toteutetaan myös metsäkirkkoteemoilla, hautausmaapuistoissa ja muissa luontokohteissa. Toteutuksissa huomioidaan ympäristökasvatuksen vuosikello ja vuosikelloon merkittävät tapahtumia tuodaan esille Jumalanpalveluselämässä.

4.1.2 Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello

Ympäristökasvatuksen viestintää toteutetaan seurakunnassa sisäisesti ja ulkoisesti. Seurakunnalla on tätä varten myös ympäristöviestinnän suunnitelma. Viestinnässä huomioidaan verbaalisen viestinnän lisäksi myös visuaalinen viestintä ja viestin sisältö kohderyhmää parhaasti tavoitettavaksi. Seurakunta laatii ympäristökasvatuksen vuosikellon (Kuva 1) ja toteuttaa sitä tulevan diplomikauden aikana. Vuosikello asetetaan näkyville seurakunnan internetsivuille ja muille sosiaalisen median alustoille julkisesti nähtäväksi. Se jaetaan myös seurakunnan työntekijöille sisäisen viestinnän väylää pitkin, sillä se koskettaa koko seurakuntaa. Vuosikellon sisällön tuottamiseksi on tehty seuraavanlaisia suunnitelmia.

Esimerkkeinä:

- Suunnitellaan "Mitä metsä merkitsee minulle?" -video ja tehdään videoista kooste messun loppuun.
- Luodaan sosiaaliseen mediaan tuote.
- Kerätään roskia lähialueilta.
- Nuorten kanssa askarrellaan ja laminoidaan jätekatoksiin kierrätysohjeet.
- Koulujen päätöspäivänä rohkaistaan nuoria keräämään roskia ja kierrättämään pulloja.
- Rohkaistaan nuoria menemään luontoon, ottamaan kuvia ja postaamaan ne sosiaaliseen mediaan.
- Arvostetaan lähiluontoa ja ollaan osana sitä toiminnassa.
- Tiedotetaan ylikuluttamisesta ja siitä, miten voidaan kierrättää.

- Kannustetaan liikkumaan töissä ja vapaalla. Annetaan liikuntavinkkejä, joihin ei tarvita autoa tms. kulkuvälinettä.
- Järjestetään pyöräilijän viikko- teemalla jokin ympäristökasvatuksellinen tempaus.

4.1.3 Ympäristökasvatus kasvun kaaren eri vaiheissa

LAPSITYÖ JA VARHAISKASVATUS

Kerhotoiminnassa pyritään vaikuttamaan lapsen käsitykseen luonnosta ja ympäristöasioista. Lapsiin kohdistetaan kullekin ikäryhmälle sopivaa viestintää. Vanhemmat pidetään tietoisina ympäristökasvatuksen periaatteista ja tavoitteista. Ympäristökasvatusta toteutetaan seurakunnan arvojen mukaisesti konkreettisilla teoilla, kuten:

- Opetetaan lapsille luontoarvojen vaalimista ja säästämistä.
- Kaikessa toiminnassa säästetään energiaa, vettä ja muita toiminnassa tarvittavia materiaaleja.
- Kierrätetään
- Vähennetään ruokahävikkiä ja kerrotaan sen merkityksestä lapsille
- Harjoitetaan kiertotaloutta ja opetetaan sitä lapsille.
- Otetaan ympäristöaiheet mukaan arjen toimintaan, kuten kuvataiteeseen, askarteluun ja leikkeihin.

NUORISOTYÖ

Nuorisotyössä autetaan nuoria kasvamaan ilmastoahdistuksen kanssa ja opetetaan heille, miksi kirkkoa teologisessa mielessä kiinnostaa ympäristöasiat. Viljelyn ja varjelen teologia on läsnä nuorisotyössä ja nuorille opetetaan, että meidät on luotu tänne pitämään huolta omasta elinympäristöstämme. Samalla autetaan nuoria pohtimaan omaa luontosuhdetta ja kerrotaan erilaisia vinkkejä, kuinka toimia oman kulutuksen ja hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Halutaan jättää nuorille tunne siitä, että pienikin teko auttaa ja on tärkeä.

- **Rippikoululeireillä** toiminta on luonnonläheistä, koska ollaan luonnon keskellä omassa leirikeskuksessa. Luontoteemaa pidetään esillä esimerkiksi opettamalla luomakunnan sunnuntaista, viljelyn ja varjelun –teologiasta, sekä kierrättämällä. Tehdään myös mahdollisimman paljon ohjelmaa niin, että ne voidaan toteuttaa ulkona luonnon keskellä.
- **Nuortenleirien** toiminta on luonnonläheistä omassa leirikeskuksessa. Tavoitteena toteuttaa jokin ekoteemainen leiri ensi syksynä, jos korona tilanne sen sallii. Tehdään mahdollisimman paljon askeettisia asioita, opetellaan luonnonmukaista elämää ja käsitellään myös kristinuskoa tämän pohjalta.
- **Isosleirit** pidetään omassa leirikeskuksessa luonnon läheisyyttä vaalien. Opetellaan tekemään toimintaa luontoon ja tekemään asioita enemmän ulkona, sekä luonnon materiaaleja käyttäen.
- **Varhaisnuorten leirit** omassa leirikeskuksessa luonnossa liikkuen. Tarkoituksena ohjata jo varhaisnuoria toimimaan luonnossa. Tähän voidaan yhdistää partiotoimintaa mukaan sekä luonnon moninaisuuden ihmettelyä.
- **Nuorten aikuisten leirit:** Tavoitteena järjestää jotain pientä vaellusta tai laavulle siirtymistä. Myös omassa leirikeskuksessa on järjestetty leirejä.

- **Erilaisia tapahtumia suunnittellaan** kuten retkipäiviä nuorille ja lapsille, joissa tarkoituksena kokoontua yhteen luonnon keskelle ja käydä esimerkiksi paistamassa laavulla makkaraa. Teemana “tee hyvää luonnolle päivä”.

AIKUISTYÖ

Ympäristökasvatusta toteutetaan aikuisille monipuolisesti. Ympäristödiplomin hankkiminen ja kaikki siihen liittyvä viestintä ympäristöohjelmaa myöten ovat jo lähtökohtaisesti merkittävä tapa toteuttaa ympäristökasvatusta. Seurakunnan diakonia, kirkon ulkomaanapu ja lähetystyö ovat loistavia tapoja toimia konkreettisesti globaalin hyvän eteen. Erityisesti kehittyviin maihin kohdistetuilla avulla voidaan saavuttaa paljon ympäristön ja luonnon eteen.

- Seurakunta viestii ympäristödiplomin saavuttamisesta ja toteuttaa ympäristöohjelman mukaista toimintaa tulevalla diplomikaudella.
- Ympäristöasiat tulevat esille myös aikuisten toiminnallisissa ryhmissä, kuten parisuhdetyössä, messuilloissa, kitarakerhoissa ja muissa Akaan seurakunnan aikuisryhmissä.
- Diakoniatyö tukee aikuisia arjen ja talouden hallinnan haasteissa. Diakoniatyöllä pyritään saavuttamaan kestävämpi arki ja talous. Avun saamisen helpottamiseksi palvelua tuodaan enemmän esille markkinoinnin keinoin. Toiminnassa huomioidaan kestävän kehityksen periaatteet.

4.1.4 Verkostoyhteistyön kehittäminen

Akaan seurakunta on tukenut lähetystyötä 36 000 euron budjetilla. Lisäksi varoja on kerätty vapaaehtoistyöllä ja lahjoituksilla. Lähetystyöhön käytettävää budjettia pyritään kasvattamaan mm lahjoitusten avulla. Verkostoitumisen avulla voidaan löytää uusia yhteistyöorganisaatioita mukaan toimintaan lahjoittajiksi. Akaan seurakunnalla on palvelusopimuksia viiden eri lähetysseuran kanssa ja ympäristötyö tulee näkyä myös näissä verkostoissa. Nimikkolähettiläiden tulee toimia ympäristövastuullisesti ja ympäristö kaikilla tavoin työssään huomioon ottaen, jotta Akaan seurakunnan toiminta välittyy koko verkoston

läpi. Ympäristövastuu sisältää myös ihmisoikeuksien tukemisen ja taloudellisen vastuun noudattamisen kaikessa toiminnassa.

Kirkon ulkomaanapu on kansainvälistä diakoniatyötä. Akaan seurakunnan ystävyysseurakuntiin viestitään ympäristötyön merkityksestä diplomikauden aikana ja pyritään lisäämään ihmisten tietoisuutta. Yhteydenpitoa Venäjän Karjalan Kontunpohjan seurakunnan kanssa pidetään aktiivisesti yllä, sillä siten voidaan vaikuttaa ympäristökasvatuksellisen sanan levittämiseen.

Virolaisen Tapan seurakunnan rahallista tukea jatketaan. Tapan seurakunnan merkittävä työ on vanhusten diakoniatyössä, joka on tärkeä yhteiskuntavastuullisessa merkityksessä. Seurakuntaa voidaan myös ohjeistaa kiinteistön hoidon ja ylläpidon ympäristövaikutuksista. Kirkkovene Vilaksen yhteisöllisen toimintaan sisällytetään ympäristöystävälliset ratkaisut, kuten aineeton viestintä (Facebook tiedotus) ja ilmastoystävälliset talkooruokailut.

VERKOSTOYHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN:

- Huolehditaan että ympäristötyö näkyy lähetyseurojen työssä.
- Tehdään yhteistyötä muiden seurakuntien kanssa
- Osallistutaan ympäristötapahtumiin omassa kunnassa.
- Kartoitetaan paikallisista toimijoita ja verkostoidutaan. Halutaan pitkäikäisiä ja hyödyllisiä verkostoja, jotka kantavat pidemmällä ajanjaksolla. Esimerkiksi yhteistyö ELY-keskuksen kanssa voisi tulla kyseeseen jossain vaiheessa, mikäli halutaan hakea rahoitusta sähköautojen latauspisteisiin tulevaisuudessa.
- Seurataan aktiivisesti Akaan kaupungin tapahtumia ja osallistutaan parhaan mukaan niihin.

4.1.5 Luontopolut ja hiljaisuuden paikat

Perustetaan luontopolkuja ja hiljaisuuden paikkoja, joita käytetään ympäristökasvatuksessa. Kohteille suunnitellaan opastetaulut. Akaan seurakunta on päättänyt ottaa käyttöön seuraavia kohteita:

- Lempäälän Hakkarin hiihtolatu
- Kylmäkoskella Veikkojen majan latupohja ja pururata
- Frisbeegolfrata
- Junkkarin puru- ja hiihtolatu
- Toukolan Luontopolku
- Viialan kirsikkapuisto

Kuva 2. Viialan Kirsikkapuisto.

4.1.6 Liikkuva seurakunta

Liikkuva seurakunta on toimintamalli, joka pyrkii tekemään liikkumisesta mahdollisimman näkyvää. Lisää liikkuvan seurakunnan toimintamallista voi lukea seuraavasta linkistä:

<https://liikkuvaseurakunta.fi/>. Akaan seurakunta pyrkii olemaan mahdollisimman paljon liikkuvaa seurakunta ja toteuttaa itseään seuraavilla keinoilla:

- Toteutetaan seitsemän kirkon pyörälenkki vuosittain lähetystyön hyväksi
- Nimetään liikunta-agentti
- Liikunta-agentti tekee näkyväksi seurakunnissa tapahtuvaa liikettä ja liikuntaa sekä innostaa lisäämään liikettä seurakunnan toimintaan.
- Luodaan verkostoja paikallisiin yrityksiin, kouluihin ja urheiluseuroihin.
- Välitetään omalta tietoa kokonaisvaltaisen liikkumisen hyödyistä.
- Edistetään kokonaisvaltaista kristillistä ihmiskäsitystä, johon liikunta oleellisesti liittyy.
- Tehdään tunnetuksi Liikkuva seurakunta –ajattelua
- Jatketaan yhteistyötä urheiluseurojen kanssa

5 JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS

JÄTELAIN MUKAINEN ETUSIJAJÄRJESTYS on seuraavanlainen:

1. Jätteen synnyn ehkäisy
2. Jätteen hyödyntäminen tuotteina
3. Jätteen hyödyntäminen materiaalina
4. Jätteen hyödyntäminen energiana
5. Jätteen loppukäsittely

JÄTEHUOLLON KARTOITUKSEN tavoitteena on varmistaa jätelain selvilläolovelvollisuuden toteutuminen

- Syntyvän jätteen määrästä ja lajeista
- Jätehuollon kustannuksista
- Kiinteistön sisä- ja ulkopuolisten keräysvälineiden riittävydestä, tarkoituksenmukaisuudesta sekä turvallisuudesta
- Jätehuoltoon liittyvistä sopimuksista
- Etusijajärjestyksen toteutumisesta

Jätehuollon toimivuuden edellytys on henkilökunnan osaaminen ja koulutus. Siitä Akaan seurakunta huolehtii seuraavilla toimenpiteillä:

- Seurakunnan työntekijät perehdytetään jätelakiin, joka löytyy seuraavasta osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110646>.
- Jätehuollosta vastaavat henkilöt perehdytetään paikallisiin jätehuolto- ja jätteenkäsittelytiloja koskeviin määräyksiin niiden muuttuessa.
- Jätehuollosta vastaavat henkilöt Akaan seurakunnassa ovat Paula Pastel ja Kimmo Lyytikäinen.
- Paikalliset jätehuolto-ohjeet löytyvät osoitteesta Loimihämeen jätehuolto <https://www.lhj.fi/> oppaat : <https://www.lhj.fi/kotitaloudet/neuvonta/oppaat/>
- Vaarallisesta jätteestä vastaa Markku Heikkilä. Seurakunta on nimennyt ja kouluttanut hänet.

Taulukko 5.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Jätteen synnyn ehkäisy	Vähennetään sekajätteen määrää. Selvitetään, minkä vuoksi sekajätteen määrässä on huippu kesäkaudella ja talvikaudella. Suunnitellaan toimenpiteet jätteen määrän vähentämiseksi. Huomoidaan hankintojen vaikutus.	Jatkuva	Akaan seurakunta
Jätteen hyödyntäminen tuotteina	Kierrätetään ylijäämätuotteet Kompostointi	Jatkuva	Akaan seurakunta

	Lisätään kiertotaloutta.		
Henkilöstön jätehuoltokoulutus	Työntekijät perehdytetään jätelakiin. Käytetään seurannan työkaluna Ympäristönettiä. Viestinnän lisääminen	Jatkuva	Akaan seurakunta

5.1 Jätehuoltosuunnitelma

Jätehuoltosuunnitelma esittää tavoitteet jätteen määrän vähentämiseksi ja hyötyjätteen keräyksen tehostamiseksi sekä kerrotaan keinot, joilla tavoitteisiin aiotaan päästä. Jätteen määrän seurannassa käytetään Lassila & Tikanojan sähköistä Ympäristönetti-palvelua. Jätehuollon kirjanpitoa tarkastellaan vuodelta 2021 ja verrataan sitä edelliseen vuoteen (2020).

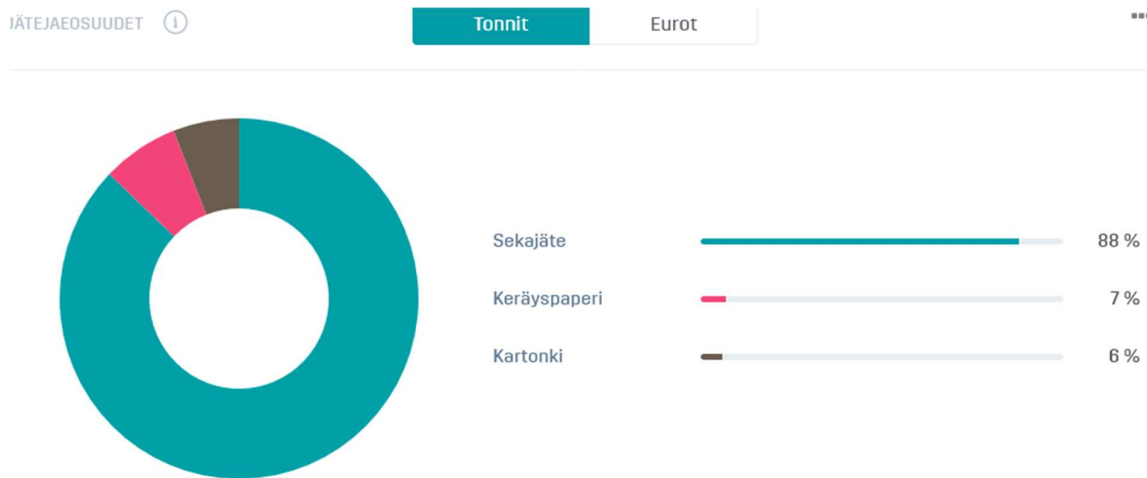
Akaan seurakunnalla on viisi jätteenkeräyskohdetta, jotka sijaitsevat seuraavissa kohteissa:

1. Akaan seurakunta Hautausmaa, Jussintie 8, AKAA
2. Akaan seurakunta Kylmäkosken seurakuntatalo, Lehtitie 3, AKAA
3. Akaan seurakunta Viialan hautausmaa, Nordintie, AKAA
4. Akaan seurakunta Seurakuntatalo, Sontulantie 1, AKAA
5. Akaan seurakunta, Toukolan leirikeskus, Toukolantie 98, AKAA

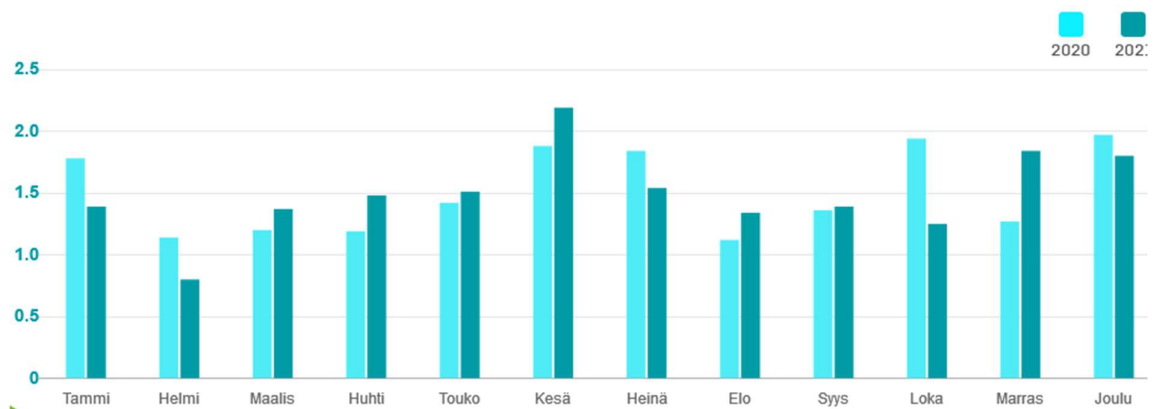

Taulukko 6. Avainluvut edellisiltä vuosilta.

Vuosi	Kierrätysaste	Hyötykäyttöaste	Kokonaismäärä	Kokonaiskulut	Hiilijalanjälki
2020	13%	100%	18,140 tonnia	8530 euroa	0,276 tonnia
2021	12%	100%	17,890 tonnia	8987 euroa	0,244 tonnia
Muutos	-1%	0%	-1%	+5%	-12%

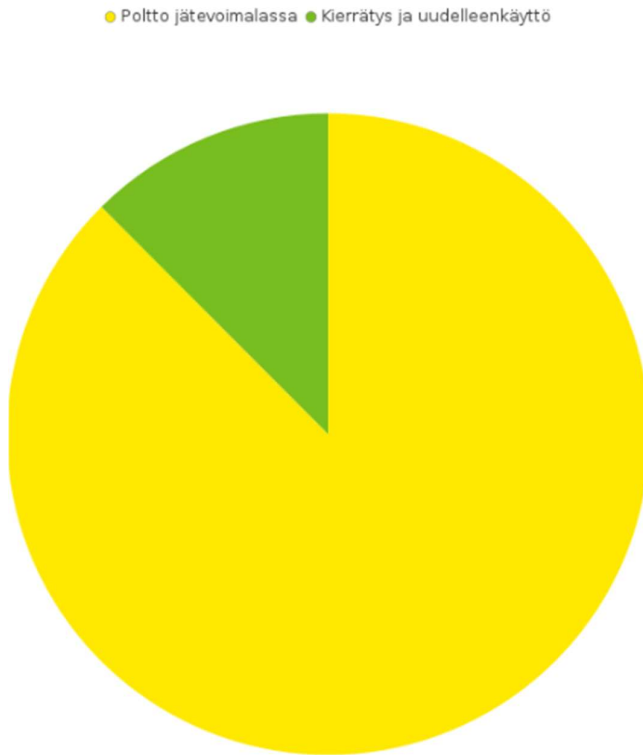

Kuva 3. Jätejaeosuudet vuodelta 2021. Lähde: Lassila & Tikanoja Ympäristönetti

Kuva 4. Jätteen kokonaismäärän muutos. Lähde:Lassila & Tikanoja Ympäristönetti

Kuvaajan perusteella jätteen kokonaismäärän voidaan todeta olevan huipussaan kesä- ja heinäkuussa sekä marras- ja joulukuussa.

Kuva 5. Poltto jätevoimalassa 87,53%, 15,66 tonnia. Kierrätys ja uudelleenkäyttö 12,47%, 2.2304 tonnia.

Taulukko 6. Jätteen käsittelytapa ja vastaanottaja

Jätelaji	Määrä	Käsittelytapa	Vastaanottaja
Sekajäte	15,66 tn	Jätteiden esikäsittely kuten varastointi, lajittelu, yhdistäminen, paloittelu, murskaus ja paalaus, ennen jätteen varsinaista hyödyntämistä	Loimi-Hämeen Jätehuolto, Forssa
Sekalainen keräyspaperi	1,2 tn	Jätteiden esikäsittely kuten varastointi, lajittelu, yhdistäminen,	Envor Processing Oy, Envor

irto		paloittelu, murskaus ja paalaus, ennen jätteen varsinaista hyödyntämistä	Group Oy, FORSSA
Keräyskartonki irto	1,0304 tn	Jätteiden esikäsittely kuten varastointi, lajittelu, yhdistäminen, paloittelu, murskaus ja paalaus, ennen jätteen varsinaista hyödyntämistä	Envor Processing Oy, Envor Group Oy, FORSSA

JOHTOPÄÄTÖKSET

Akaan seurakunnan jätehuolto vastaa voimassa olevia nykymääräyksiä. Loimihämeen jätehuollon voimassa olevat määräykset löytyvät osoitteesta

<https://www.jateltk.fi/client/jateltk/userfiles/jatehuoltomaaraykset-192018.pdf>.

Keräysastiat ovat asianmukaiset. Seurakunta noudattaa jätelain mukaista etusijajärjestystä.

Seurakunta kiinnittää jatkossa erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

1. Jätteen synnyn ehkäisy
2. Jätteen hyödyntäminen tuotteina
3. Jätteen hyödyntäminen materiaalina

JÄTEHUOLLON KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

- Ensisijaisesti seurakunta keskittyy jätteen synnyn ehkäisyyn. Suurin osa jätteestä on sekajätettä, mitä tulee vähentää. Mietitään syitä sille, miksi jätteen määrässä on huomattava piikki kesäkautena ja loppuvuodesta.
- Suunnitellaan korjaustoimenpiteet.
- Käytetään Lassila&Tikanojan ympäristönettä jatkuvaan seurantaan.
- Lajittelun mahdollistamiseksi toimipisteillä on jätteenkäsittelyastiat. Tämän lisäksi toimipisteillä kerätään jätettä, jota kuljetetaan kierrätykseen lähimpään jätteenkäsittelyastiaan.

- Keittiössä on tehty toimenpiteitä lasin, metallin, sekajätteen, muovin ja kartongin keräämiseksi. Keittiön emäntä kuljettaa lähimpään keräyspisteeseen ne jätteet, joita ei voida toimittaa oman toimipisteen astioihin.
- Hautausmaalla eritellään bio-, sekajäte, paperi, pahvi. Puutarhajäte uusiokäytetään.
- Kiinteistöllä syntyvä biojäte kompostoidaan ohjeistuksen mukaisesti.
- Hautausmaalla käytetään aumakomposteja. Yksi komposti sijaitsee Toijalassa. Pohditaan mahdollisuutta saada komposti Kylmäkoskelle.
- Muut toimenpiteet: Kompostoiva kuivakäymälä
- Seurakunta velvoittaa ulkopuoliset toimijat noudattamaan seurakunnan jätehuolto ohjeita.
- Lisätään jätteen hyödyntämistä tuotteina
- Lisätään viestintää jätehuoltotoimenpiteistä

5.2 Kiertotalous

Kiertotalous on talousmalli, jossa tuotteet, toiminnat ja palvelut tuottavat mahdollisimman vähän jätettä, säilyvät pitkään kierrossa mutta kuitenkin säilyttävät taloudellisen arvonsa. Tuotetta ja palvelua tarkastellaan koko elinkaaren ajalta.

KIERTOTALOUSHALLEJA

- Tuotteeseen tai palveluun on käyttöoikeus omistamisen sijaan, jolloin valmistaja vastaa kokonaiskustannuksista.
- Elinkaaren pidentäminen ja elinkaaren aikaisten haittavaikutusten minimoiminen
- Jakamisalustat. Palveluita ja Ratkaisuja, jotka mahdollistavat resurssitehokkaat tekniset ratkaisut. Esimerkkinä Google, Airbnb, Tori.fi ja muut alustat verkossa.
- Kiertoketju-malli, jossa pyritään korvaamaan uusiutumattomat energialähteet uusiutuvilla, biopohjaisilla tai täysin kierrätettävillä.
- Kierrätys. Kierrätykseen perustuvassa liiketoiminnassa hyödynnetään jätteitä ja sivuvirtoja.

KIERTOTALOUDEN TOIMENPITEET AKAAN SEURAKUNNASSA

- **Keittiössä** keskitytään jätteen minimointiin, ylijäämäruokatuotteiden kierrätykseen toiseen ruoka tuotteeseen ja ruuanjakeluun vähäosaisille.
- **Kiinteistöissä** huolehditaan korjaustoimenpiteistä elinkaaren pidentämiseksi. Kiinteistön ylläpitoon ja puhtaanapitoon kiinnitetään huomiota, sillä tämä edesauttaa kiinteistön arvon säilymistä ja pintojen kestoa.
- **Viestinnässä** suositaan sähköistä väylää ja vähennetään paperitulostetta. Pyritään paperittomaan viestintään suurimmilta osin.
- **Hautausmailla** kierrätetään kaikki mahdollinen. Hautakivien kierrätys on yksi konkreettinen tapa pidentää hautakivien elinkaarta.
- **Muussa toiminnassa** hyödynnetään ylijäämä materiaaleja kaikin tavoin. Ympäristökasvatuksessa voidaan käyttää kaikenlaista ja vaatteita kierrätetään diakoniatöimiston kautta.

6 RUOKA JA KEITTIÖT

Akaan seurakunnan tärkeimmät tavoitteet ovat vähentää ruokahävikkiä, huomioida ruuan alkuperä ja ilmastovaikutukset hankinnoissa ja viestiä ruuan ympäristövaikutuksista. Akaan seurakunta on myös Reilun kaupan seurakunta. Seurakunta sitoutuu käyttämään kertakäyttöastioita vain poikkeustapauksissa, mikäli näin on pakko.

Taulukko 7.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Ruokahävikin pienentäminen	Suunnitellaan huolella ruokalistat ja hankinnat. Ennakoidaan erääntyvät tuotteet oikea-aikaisesti ruuan valmistuksessa	Jatkuva	Keittiö

Keittiöhenkilökunnan ympäristötietoisuuden lisääminen	Seurakunta huolehtii keittiöhenkilökunnan koulutuksista.	Jatkuva	Seurakunta
Lisätään kasviksia	Lisätään kasvisten määrää myös henkilöstöruokailussa ja kokouksissa. Kasviksia pyritään lisäämään siten, että ruoka ei päädy biojätteeksi. Henkilökunta pitää ruokalistat esillä, viestii kauden kasvisten käytöstä ja tarjoiluista. Viestinnän lisääminen.	jatkuva	Keittiö

6.1 Ruokahävikin pienentäminen

Ruokahävikin minimoimiseksi pyritään valmistamaan tarkat ruokamäärät kohderyhmän mukaisesti. Ruokahävikin pienentämiseksi ruuan tähteet jatko käytetään esimerkiksi leipien tai laatikkoruokien valmistukseen. Ruokaa annetaan vähäosaisille, mikäli sitä jää. Tärkeimmät tekijät hävikin minimoimiseksi piilee kuitenkin oikeissa hankinnoissa, eräntyvien tuotteiden hallinnassa ja oikeaoppisessa valmistamisessa ja määrissä.

6.2 Reilun kaupan seurakunta

Akaan seurakunta on Reilun kaupan seurakunta. Se käyttää kaikissa tilaisuuksissa Reilun kaupan kahvia ja teetä. Muita Reilun kaupan tuotteita käytetään sesonki kohtaisesti. Akaan seurakunta osallistuu omalla panoksellaan Reilun kaupan viikkoon lokakuun lopulla viikolla

43. Seurakunta viestii ja tuo esille Reilun kaupan periaatteita ja tuotteita. Reilun kaupan viikolle järjestetään ympäristökasvatuksellisia tapahtumia.

Materiaaleja: <https://reilukauppa.fi/osallistu/ideoi-oma-tempaus/>
<https://reilukauppa.fi/materiaalipankki/>

6.3 Lähiruoka

Lähiruoalla tarkoitetaan Akaan alueen paikallisesti tuotettua ruokaa, jolla tuetaan alueellista taloutta ja tuotantoa. Akaan seurakunta pyrkii lisäämään lähiruoan osuutta hankinnoissaan. Seurakunta verkostoituu Akaan alueen lähituottajien kanssa ja pyrkii huomioimaan nämä hankinnoissa. Ruokaa voidaan tuottaa myös itse, mikäli seurakunta pystyy hyödyntämään jonkun maaperän omaan viljelyyn tai ruuan tuottamiseen.

6.4 Kasvisruoka

Kasvisruoka on aina tarjolla vaihtoehtona ja kasvien osuutta ruuissa lisätään korostamatta sitä. Seurakunta tarjoaa pyydettyä kasvisruokaa tai vegaaniruokaa aina etukäteen tilattuna. Tärkeässä roolissa on huolehtia henkilökunnan koulutuksesta ja osaamisesta. Lisätään kasvien määrää myös henkilöstöruokailussa ja kokouksissa. Kaikkiaan kasviksia pyritään lisäämään siten, että ruoka ei päädy biojätteeksi. Henkilökunta pitää ruokalistat esillä, viestii kauden kasvien käytöstä ja tarjoiluista. Ruuanlaitossa noudatetaan ravitsemussuosituksia, jotka löytyvät seuraavasta soitteesta: <https://thl.fi/fi/web/elintavat-ja-ravitsemus/ravitsemus/ravitsemussuositukset>.

6.5 Luomu

Luomutuotteiden osuutta hankinnoissa pyritään kasvattamaan saatavuuden ja hinnan rajoissa. Tällä hetkellä luomu on valittu käytettäväksi kananmuna tuotteissa ja maitotuotteissa muutamien tuotteiden kohdalla, kuten juustossa ja kermassa. Kyseessä on kuitenkin yksittäisiä tuotteita eivätkä ne täytä viidenkymmenen prosentin osuutta tuoteryhmien tuotteita, jotta tästä voitaisiin saada pisteitä diplomiin. Luomun osuuden

kasvattaminen hankinnoissa edellyttääkin harkintaa ja tuotekohtaista hintakritiikkiä. Luomutuotteiden korkeampi hinta saattaa useasti asettua hankinnan esteeksi.

6.6 Vastuullinen kala

Seurakunta käyttää valinnoissaan WWF:n vastuullisen kalan opasta ja ostaa vain MCS- ja ASC- merkittyyjä kaloja. Seurakunta myös järjestää kalankäsittely- ja kalastusopastusta vastuullisen kalastuksen nimissä. Käytännön toteutus järjestetään nuorisotyössä, kerhoissa ja rippileireillä.

6.7 Keittiöhenkilökunnan ympäristötietoisuus

Seurakunta huolehtii keittiöhenkilökunnan kouluttautumisesta ja ympäristöosaamisesta. Henkilökunnan osaamisen kartoittaminen on ratkaiseva tekijä, kun halutaan vähentää lähtökohtaisesti ruokahävikkiä, suunnitella ateriat ympäristön kannalta ja tehdään taloudellisesti kestäviä ratkaisuja hankinnoissa. Hankinnoissa painotetaan tuotteen alkuperää ja vastuullisuutta. Vastuullisuudella viitataan ympäristöystävällisiin tuotteisiin, tuotteiden paikallisuuteen, kuten myös vastuulliseen työvoimaan. Henkilökunnan tietoisuutta lisätään osallistumalla monipuolisesti näiden osa-alueiden koulutuksiin. Koulutuksen tulee olla jatkuvaa.

Koulutuksia on tarjolla mm seuraavilla sivustoilla:

<https://www.kadenjalki.fi/>

<https://www.ymparistoosaava.fi/ruokapalveluala/>

<https://ilmastoruoka.fi/>

Keittiö viestii omasta toiminnastaan kirjallisten ohjeistusten kautta ja suullisesti kohtaamistilanteissa. Ruoan ilmastovaikutusten pienentämiseksi tehdään seuraavia toimenpiteitä: Kirjallista ja visuaalista viestintää lisätään kaikessa toiminnassa ja tapahtumissa. Painotetaan ruokahävikin ja jätteen vähentämisen merkitystä. Seurataan ympäristökasvatuksen vuosikelloa ja ollaan mukana tapahtumissa omalta osalta. Esimerkiksi

Reilun kaupan viikon aikana tehdään keittiössä viestintää muun seurakunnan viestinnän lisäksi.

7 ENERGIA JA KIINTEISTÖT

Akaan seurakunta huolehtii, että kaikki kiinteistöihin liittyvät tiedot ovat viety rakennusrekisteri Basikseen. Kaikki energiankulutus kirjataan rekisteriin ja sitä seurataan. Kiinteistöstrategia on päivitetty katselmuksen aikana ja sen myötä tarkentuu rakennusten käyttöä koskevat tekijät. Kiinteistöjen lämmityksessä on siirrytty uusiutuvaan energiaan ja seurakunta ostaa ympäristömerkittyä energiaa.

Taulukko 8.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Energiankulutuksen vähentäminen	Käytetään Basis-rekisteriä seurannan työkaluna. Seurannan pohjalta tehdään suunnitelmat kulutuksen vähentämiseksi.	Jatkuva	Kiinteistötoimi
Energiatehokkuuden ja kestävä kehityksen näkökulmien huomioiminen.	Käytetään uusiutuvaa energiaa. Kiinteistönhoidossa, korjauksessa ja ylläpidossa huomioidaan ekologiset, taloudelliset ja terveydelliset näkökulmat. Kiinteistöstrategian mukaisesti luovutaan kannattamattomista	Jatkuva	Kiinteistötoimi

	kohteista ja nostetaan tilojen käyttöastetta.		
Henkilökunnan koulutus ja viestintä	Seurakunnalla on kiinteistövastaava (Kimmo Lyytikäinen). Henkilökunnalle tarjotaan verkkokoulutuksia. Seurakunta osallistuu energiansäästöviikko on maaliskuussa ja Earth Hour:iin maaliskuussa	Jatkuva	Akaan seurakunta, Kiinteistötoimi
Kiinteistöstrategian noudattaminen	Kiinteistöstrategian valmistuttua tehdään toimenpiteet tilojen luopumisesta, käyttöasteen nostamisesta, vuokraamisesta ja myymisestä.	2022 alkaen jatkuva	Kiinteistötoimi

Seurakunta on laatinut kiinteistöstrategian vuosille 2022-2025 ja strategia odottaa hyväksymistä keväälle 2022. Kiinteistöstrategian perusteella voidaan kuitenkin tehdä seuraavia päätelmiä:

- Seurakunnan toimitilojen ylläpitokuluja ei pystytä alentamaan riittävästi vähentämättä tai luopumatta joistakin kohteista.
- Akaan seurakunnan kokonaisstrategiassa on nostettu esille seuraavat tavoitteet 4-vuotiskaudelle:
- Luovumme osasta tiloista ja panostamme omistamaamme sekä hankimme uusia tarpeen mukaan.

- Pidämme kirkkotaloja konkreettisesti avoinna.
- Jaamme tilojen käyttöoikeuksia seurakuntalaisille.
- Arvioimme tilojen käyttöön asetettuja rajoituksia ja vaatimuksia, ja päivitämme ne tämän päivän tarpeisiin tilakohtaisesti.
- Seurakunnalla on käytössään ydintoimintojen kannalta sijainniltaan keskeiset, hyväkuntoiset, muunneltavat ja viihtyisät kiinteistöt.
- Tilat ovat esteettömiä. Esteetön ympäristö palvelee kaikkia, mutta on välttämätön monille ihmisille.
- Tilat ovat terveitä ja sisäympäristöltään soveltuvia suunniteltujen käyttötarkoitusten mukaiseen käyttöön.

Salkku	Yksilöintitiedot	Kerrosala [kem ²]	Rakennus- vuosi	Korjausvastuu 2020-luku [€]
Säilytettävä, korkea taso				
	<i>Akaan kirkko</i>	776	1817	90 000
	<i>Akaan kirkkotalo</i>	36	1500	10 000
	<i>Viljan kirkko</i>	435	1950	106 000
	<i>Kylmäkosken kirkko</i>	550	1900	5 000
	<i>Siunauskappeli, Peltomäki (Toijala)</i>	567	1965	8 000
	<i>Vanha kappeli, Toijala</i>	60	1926	
	YHTEENSÄ	2 424		219 000
Säilytettävä, tavanomainen taso				
	<i>Viljan seurakuntatalo</i>	650	1982	
	<i>Kylmäkosken seurakuntatalo</i>	444	1980	7 000
	<i>Vainajien säilytystila, Vilja</i>	90	2001	
	<i>Viljan hautausmaan varasto (kylmä)</i>	40	1950	
	<i>Kylmäkosken hautausmaan traktoritali</i>	40	1938	
	<i>Kylmäkosken hautausmaan huoltorakennus</i>	50	1964	
	<i>Toijalan hautausmaan huoltorakennus</i>	228	1978	3 000
	<i>Toukolan leirikeskus</i>	618	1971	17 000
	YHTEENSÄ	2 160		27 000
Neutraali, jatko selvitetään strategiakaudella				
	<i>Toijalan seurakuntatalo, Päivärinne</i>	642	1955	4 000 000
	<i>Toivola, ulkorakennus</i>	80	1937	
	<i>Toivola, asuinrakennus</i>	100	1937	1 000
	<i>Viljan pappila</i>	247	1960	202 000
	YHTEENSÄ	1 069		4 203 000
Luovutaan				
	<i>Aseman seurakuntakoti</i>	220	1963	1 000
	<i>Kumpulan leirikeskus</i>	395	1964	70 000
	<i>Leirimoja, Tipuri (vuokratontti)</i>	55	1955	
	YHTEENSÄ	670		71 000
	YHTEENSÄ	6 323		4 520 000

Huom. Korjausvastuussa esitetty alnoastaan Kiinteistökierroksen 9.10.2020 pohjalta saadut luvut. Todellisuudessa korjausvastuu saattaa olla suurempi.

Kuva 6. Seurakunnan kiinteistöt jaettuna strategiaan ryhmiin. (Lähde. Kiinteistöstrategia 2022)

7.1 Kiinteistön puhtaanapito

Kiinteistön puhtaanapidon tärkein tavoite on ylläpitää ja säilyttää kiinteistön arvo ja kunto sekä vaalia henkilökunnan työterveyttä. Kaikki ratkaisut ympäristöystävällisen siivouksen ja kiinteistöhuollon puolesta sisätiloissa ja ulkotiloissa tulee tehdä puhtauden laadusta tinkimättä.

Toimenpiteet ekologisuuden huomioimiseksi kiinteistön puhtaanapidossa:

- Puhtaanapito mitoitetaan kiinteistöjen käyttöasteeseen sopivaksi
- palveluntarjoajat kilpailutetaan aika ajoin oikean hinta-laatusuhteen varmistamiseksi
- palveluntuottajat veloitetaan noudattamaan Akaan seurakunnan ympäristöarvoja.
- Veloitetaan palvelun tuottajat käyttämään ympäristömerkittyjä siivousaineita ja kestäviä työtapoja.
- Huolehditaan, että puhtaanapidon laatu ei kärsi ekologisista valinnoista huolimatta.
- Tehdään omavalvontasuunnitelma, johon kirjataan seurakunnan tavoitteet puhtaanapidon ja sen suorittamisen toteuttamiseksi. Seurakunta myös itse käyttää vain ympäristöystävällisiä työmenetelmiä ja aineita.
- Suoritetaan laadun mittausta aika ajoin. Varmistetaan että siivous on mitoitettu oikein tilojen käyttöasteeseen verrattuna.
- Kilpailutuksessa käytetään Motivan puhdistuspalvelut - ohjetta ympäristökriteereistä julkisissa hankinnoissa.
https://www.motiva.fi/files/14875/Puhdistuspalvelut_Ohjeet_ymparistokriteereista_julkisissa_hankinnoissa_Versio_1.0.pdf
- Hankinnoissa huomioidaan ne tekijät, jotka seurakunta on päättänyt tärkeimmiksi kriteereiksi.
- Pyydetään palvelun tuottajalta työsuunnitelma tms., jossa kuvaillaan kemikaalittomien siivousmenetelmien käyttö.
- Pyydetään kirjallinen selitys palvelun tuottajan käyttämistä aineista ja kemikaaleista.
- Mikäli palvelun tuottajalla ei ole myönnettyä joutsenmekki. tulee siltä vaatia selvitys syntyneen jätteen käsittelystä.

- Palveluntarjoajalta vaaditaan työntekijöiden koulutus- ja perehdyttämissuunnitelma. Työntekijöiden tulee olla perillä siivottavien kohteiden vaatimustasosta.
- Vaaditaan kirjallinen selvitys työhjeista
- Palveluntarjoaja toimittaa ympäristösuunnitelman tarjouskilpailun yhteydessä.

8 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

Seurakunta on laatinut hautausmaiden hoitosuunnitelman, joka asettaa tavoitteet vuosille 2021–2030. Akaan Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken hautausmaiden pinta-ala on yhteensä noin 15 ha. Seurakunnan hautausmaat on inventoitu Pirkanmaan maakuntamuseon toimesta. Inventoinnilla pyritään kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseen näissä kohteissa. Akaan hautausmaa on kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde. Siellä on arkkitehtonisesti korkeatasoisia kappeleita, arvokkaita muistomerkkejä, hautapaikkoja ja vanhaa puustoa.

Kuva 7 Akaan Hautausmaa.

Kuva 8. Viialan hautausmaa. Viialan hautausmaalla on arkkitehtonisia kulttuuriarvoja kuten myös kirkkohistoriassa ja maisemakokonaisuutena.

Kuva 9. Kylmäkosken hautausmaa. Kylmäkosken hautausmaata pidetään kiinteänä muinaisjännöksenä, jonka kulttuuriympäristö kertoo paikallishistoriasta ja hautausperinteistä.

Hautausmaiden ylläpitotöissä pyritään takaamaan laatu ja tehokas hautausmaan hoito. Huolehditaan, että hautausmaiden hoidon vaatimat resurssit vastaavat nykytarvetta ja hautausmaiden hoito on kestävä kehityksen mukaista.

Hautausmailla on tehty kirjallinen kasvillisuuden inventointi kesällä 2021. Lisäksi Hautausmailla ja vanhoilla hautapaikoilla kasvaneita perinne- ja maatiaiskasveja kerätään talteen ja monistetaan. Luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi on jo tehty muutamia toimenpiteitä:

- Kaikille hautausmaille on tehty linnunpönttöjä, joita huolletaan säännöllisesti
- Hyönteisille on jätetty lahoavia kantoja ja risukasoja

Taulukko 9.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Hautausmaiden hoito-ohjelman 2021–2030 mukainen toiminnan käytäntöön asettaminen	Toimitaan päivitetyn hoito-ohjelman mukaisesti ja koulutetaan kausityöntekijät.	2022 alkaen jatkuva	Hautaustoimi
Luonnon monimuotoisuuden lisääminen	Lisätään kevyen hoidon alueita. Suunnitellaan ja toteutetaan maisemapelto tai kukkaniitty. Torjutaan vieraslajeja. Yksi tehokas keino hävittää vieraslajeja on lampaiden laidunnus, mikäli olosuhteet sen sallivat.	Kevät Jatkuva	Hautaustoimi

	<p>Hyönteishotellien valmistus lapsi ja nuorisotyön puitteissa.</p> <p>Kasvinsuojeluaineiden käyttö pyritään pitämään minimissä ja niissäkin käytetään biohajoavia valmisteita.</p>		
Veden kulutuksen pienentäminen	<p>Kaikessa puutarhan ja hautojen hoidossa vähennetään ostetun veden käyttöä kasteluun.</p> <p>Huomioidaan kuivuutta kestävien lajien käyttö.</p> <p>Huolehditaan kastelukaluston toimivuudesta.</p> <p>Toijalan hautausmaalla käytetään omaa vesistöä kasteluun.</p>	Jatkuva	Hautaustoimi
Vähennetään koneiden ympäristövaikutuksia	<p>Pienkoneiden hankinnassa ja uusinnassa painotetaan akkukäyttöisiä koneita.</p> <p>Hankintojen kriteereitä ovat mm. tuotteen elinkaari ja monipuolisuus.</p>	2021 alkaen jatkuva	Hautaustoimi
Kiertotalouden toimenpiteet	Edistetään hautakivien	jatkuva	Hautaustoimi

	<p>uusiokäyttöä esimerkiksi koriste kivetyksiin tms.</p> <p>Toijalan hautausmaalla aumakompostoidaan noin 80 % haravointijätettä. Kompostoituva maaines on hyödynnetty viherrakentamisessa ja sitä on kuljetettu myös muihin työpisteisiin.</p> <p>Seurakunta edistää tuhkaukseen liittyviä ekologisia näkökulmia, kuten käyttämällä lainauurnia ja muistolehtoja</p>		
Ympäristöviestinnän lisääminen	<p>Viestitään hautaukseen liittyvistä ekologisista vaihtoehtoista.</p> <p>Omaisille jaetaan hautausopas, jossa kerrotaan myös ekologisuudesta vaihtoehtona, ottaen huomioon vainajan toiveet.</p> <p>Lisätään ulkoista viestintää mm internetsivuilla ja ilmoitustauluilla.</p> <p>Tuodaan esille ympäristönäkökulmia.</p>	Jatkuva	Hautaustoimi

	<p>Järjestetään hautausmaan henkilökunnalle ympäristökoulutusta .</p> <p>Ylläpidetään ympäristökasvatukse llisia toimia seurakuntien hautausmailla kiertokävelyiden merkeissä.</p>		
--	--	--	--

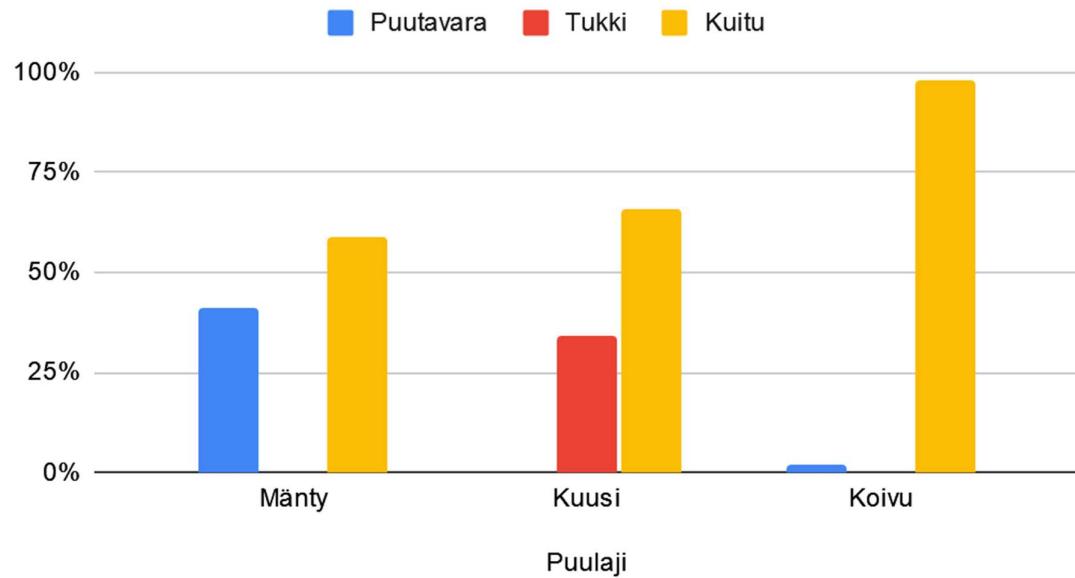
9 METSÄT JA MUUT LUONTOALUEET

Akaan seurakunnalla on metsäsuunnitelma vuosille 2018–2027. Metsää on 180 hehtaaria ja sille on suunniteltu hakkuita n 6300 m3. Suunnitelman on tehnyt Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa, joka huolehtii, että metsänhoito on ekologisesti ja taloudellisesti kestävä. Metsät ovat sertifioitu.

Metsämaan kasvupaikat ovat suurimmaksi osaksi tuoretta kangasta (135,4 ha) tai vastaavaa suota (2,3). Lehtomaista kangasta (16,7 ha) tai vastaavaa suota (5,5 ha). Loppuosa maasta on kuivahkoa tai kuivaa kangasta tai vastaavaa suota.

Maaperä vaikuttaa puuston ikäjakaumaan. Karummalla maaperällä nuoren kasvatusmetsän osuuden tulee olla korkeampi kuin vanhemman metsän osuuden. Luonnonsuojelukohteina olevissa metsissä pääpaino on uudiskypsissä ja varttuneemmissa puustoissa.

Puutavara, Tukki ja Kuitu

Kuva 10. Puuston lajit ja lopputuotteet puulajeittain.

Taulukko 10.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Metsäomaisuuden seuranta ja -suunnittelu	Otetaan käyttöön OmaMetsä-palvelu. Päätetään vastuuhenkilö. Seurataan metsien tilaa. Tehdään suunnitelmia seuraavaa diplomikautta ajatellen.	2022 alkaen jatkuva. Tuleva metsäsuunnitelma.	Ympäristötyöryhmä. Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa.
Kirjataan monimuotoisuuden tavoitteet metsäsuunnitelmaan.	Pohditaan mikä on joutomaan tila ja miten sitä voitaisiin hyödyntää.	2022 alkaen jatkuva. Tuleva metsäsuunnitelma.	Ympäristötyöryhmä. Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa.

	<p>Lisätään lehtipuiden määrää.</p> <p>Jätetään suojavyöhykkeitä.</p> <p>Jätetään kannot korjaamatta, jotta niistä tulee lahoja ja lisätään lahoppuun määrää.</p>		
Hakkuut toteutetaan lintujen pesimäkauden ulkopuolella (15.4–31.7)	Kirjataan tulevaa n metsäsuunnitelmaan .	2022 alkaen jatkuva. Tuleva metsäsuunnitelma.	Ympäristötyöryhmä. Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa.
Selvitetään ja suunnitellaan uhanalaisten kasvien ja -lajien tilanne.	Tarvittaessa tehdään inventointi metsissä ja muissa luontokohteissa.	2022 alkaen jatkuva Tuleva metsäsuunnitelma	Ympäristötyöryhmä. Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa.
Vesistöjen suojele	<p>Suunnitellaan suojelutoimenpiteet seuraavissa kohteissa:</p> <p>Leirikeskus Toukola ja Tipurin leirimaja (Jalantijärvi)</p> <p>Leirikeskus Kumpula (Heinälahti)</p> <p>Kylmäkosken metsäalue, jossa Veikkojen maja (Lumijoki)</p> <p>Huomioiden maapohjan laji, paikan käyttötarkoitus ja</p>	2022 alkaen jatkuva Tuleva metsäsuunnitelma	Ympäristötyöryhmä.

	vesistöjen sen hetkinen tilanne		
Muut luonnonsuojelun toimenpiteet	Linnunpönttöjen ja hyönteishotellien asettaminen	2022 alkaen jatkuva	Ympäristötyöryhmä.

10 LIIKENNE

Liikenne on huomattava kasvihuonekaasujen päästölähde. Päästöjen vähentämiseksi pyritään välttämään kaikki turha liikenne. Liikenteen päästöihin lasketaan myös hankinnoista aiheutuvat päästöt, minkä vuoksi kilpailutustilanteessa tulee huomioida palveluntuottajan toiminnasta aiheutuvat päästöt.

Akaan seurakunnan matkustussäännöt päivitetään seurakunnan ympäristöarvot siihen sisällyttäen ja ympäristönäkökulmat huomioon ottaen. Liikenteen ympäristövaikutusten vähentämisessä keskitytään seurakunnan toiminnan aiheuttaman liikkumisen vähentämiseen, sekä hankintojen aiheuttamiin päästöihin. Huomioidaan matkustamisen aiheuttamat taloudelliset vaikutukset ja pyritään tekemään taloudellisesti kannattavia ratkaisuja.

Kaikessa toiminnassa pyritään ajattelemaan joukkoliikenteen käyttöä, lisätään pyöräilyä tai kävelyreittejä mahdollisuuksien mukaan. Henkilökunnan ajokäyttäytymiseen tehdään kartoitus, mutta alustavasti tiedetään julkisen liikenteen käyttämisen olevan lähes mahdotonta työpaikan sijainnin vuoksi.

Taulukko 11.

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
Suositaan joukkoliikennettä yksityisautoilun sijaan	Leireillä ja yhteisissä muissa vastaavissa yhteisissä kokoontumisissa	jatkuva	Akaan seurakunta, Ympäristötyöryhmä

<p>ilmastovaikutusten, kuten päästöjen vähentämiseksi.</p>	<p>noudatetaan joukkoliikenne periaatetta tai autotonta liikkumista.</p> <p>Suunnitellaan ajoreitit taloudellisesti ja ajallisesti kannattaviksi.</p> <p>Seurakunta lisää kävelyä määrällisesti toiminnoissaan, tapahtumissa, ympäristökasvatuksellisessa toiminnassa ja leireillä.</p> <p>Seurakunta hankkii polkupyöriä yhteiskäyttöön.</p>		
<p>Kartoitetaan seurakunnan työntekijöiden liikenne- ja ajokäyttäytyminen työaikana, jonka perusteella mietitään parannuksia.</p>	<p>Suoritetaan henkilöstötutkimus</p> <p>Järjestetään kokoukset etäyhteytenä mahdollisimman useasti matkustamisen vähentämiseksi.</p>	<p>Henkilöstötutkimuksen ajankohta kevät-syky 2022</p> <p>Jatkuva</p>	<p>Akaan seurakunta, Ympäristötyöryhmä</p>
<p>Huomioidaan hankinnoista aiheutuvat kuljetuspalveluiden ympäristöpäästöt.</p>	<p>Käytetään ympäristökriteerejä hankinnoissa.</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Akaan seurakunta, Ympäristötyöryhmä, Talouspäällikkö, Kiinteistötoimi</p>

Lähteet

Akaan Seurakunta.fi. <https://www.akaanseurakunta.fi/kirkot-ja-tilat/kirkot/akaan-kirkko>

Akaan seurakunta, kirkkoneuvosto. (2019) Pöytäkirja nro 8/2019.

Kirkon ympäristödiplomi (N.d.) Käsikirja mahdollisuuksien avaajana.

<https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja/kasikirja-mahdollisuuksien-avaajana>

<https://metsanhoidonsuosituksset.fi/fi/toimenpiteet/vesiensuojelu-metsataloudessa/toteutus>

file:///C:/Users/sofia/AppData/Local/Temp/Hautausmaiden%20hoitosuunnitelma%202021-Akaa.pdf

https://www.motiva.fi/files/14849/Kokemuksia_ymparistokriteerien_kaytosta_joukkoliikenne_henkilokuljetuspalvelu_seka_ajoneuvohankinnoissa.pdf

https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki/kuljetuspalvelut

<https://mmm.fi/lahiruoka>

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163173/MMM_2021_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

<https://akaanseutu.fi/hakusanat/lahiruoka/>

<https://www.facebook.com/groups/1435528326698065/>

[https://www.motiva.fi/files/18215/Opas vastuullisiin elintarvikehankintoihin -
_suosituksia vaatimuksiksi ja vertailukriteereiksi.pdf](https://www.motiva.fi/files/18215/Opas_vastuullisiin_elintarvikehankintoihin_-_suosituksia_vaatimuksiksi_ja_vertailukriteereiksi.pdf)

[https://www.motiva.fi/files/14778/Valtioneuvoston periaatepaatos julkisten elintarvike-
_ja ruokapalveluhankintojen arviointiperusteista.pdf](https://www.motiva.fi/files/14778/Valtioneuvoston_periaatepaatos_julkisten_elintarvike-
_ja_ruokapalveluhankintojen_arviointiperusteista.pdf)

Ympäristötyöryhmän kokouksen muistio. (29.5.2020)

Ympäristötyöryhmän Teams-kokouksen muistio. (15.10.2020)

<https://www.ymparistoosaava.fi/rakennusala/>

<https://www.ymparistoosaava.fi/kiinteistonhoitoala/>

<https://www.ymparistoosaava.fi/puhdistuspalveluala/index.php?k=2>

